

Голові спеціалізованої вченої
ради ДФ 76.051.029
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
доктору політичних наук, професору,
завідувачу кафедри політології та
державного управління
Анатолію КРУГЛАШОВУ

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова **Милосердної Ірини Михайлівни** на кваліфікаційну наукову працю **Антонюка Дмитра Ігоровича** *«Легітимаційні аспекти антикорупційного контролю в Україні в умовах глобалізації»*, подану до захисту до спеціалізованої вченої ради ДФ 76.051.029 Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»)

Актуальність теми дослідження.

Протидія глобальному явищу корупції є першочерговим завданням політичних і державних інститутів, міжнародних організацій, організацій громадянського суспільства у багатьох країнах світу, ЄС, а особливо України. Стрімке падіння рейтингів запламованих корупційними діями політиків і політичних сил під час активної фази російсько-української війни свідчить про ймовірну делегітимацію політичної влади серед українців. Саме тому, звернення Д. І. Антонюка до проблеми легітимаційних аспектів антикорупційного контролю в Україні, яка становить особливий загальносуспільний інтерес, заслуговує на схвалення. Актуальність дисертації для політичної науки також полягає у тому, що здійснене комплексне дослідження надзвичайно важливе для встановлення ефективної системи виявлення й протидії корупції на тлі загострення бойових дій між російською федерацією та Україною з метою забезпечення якісної обороноздатності останньої. При цьому, вибір теми дисертації зумовлений відсутністю в українському політичному дискурсі ґрунтовних наукових досліджень взаємозв'язку функціонування механізму запобігання корупції та легітимаційних процесів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Представлена дисертація характеризується грамотним, послідовним і системним викладом матеріалу. Чітко просліджуються авторська позиція та логічна завершеність роботи. Обґрунтованість представлених автором наукових положень базується на фундаментальних положеннях політичної теорії, аналізі нормативно-правової бази, статистичних даних, вітчизняних та зарубіжних наукових публікацій щодо легітимаційних аспектів антикорупційного контролю в умовах глобалізації на прикладі України. Об'єктивність проведеного дослідження підтверджується залученням достатнього масиву емпіричної інформації.

Результати наукового дослідження Д. І. Антонюка підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях. Також про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій свідчать публікації дисертантки.

Дисертаційне дослідження виконане в межах комплексної науково-дослідної теми «Держава і суспільство: напрямки та політичні механізми взаємодії» (номер державної реєстрації 0114U003500), що розробляється кафедрою політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Новизна наукових результатів дисертаційної роботи.

Внесок здобувача полягає в удосконаленні теоретико-методологічних засад та розробленні практичних рекомендацій вдосконалення функціонування механізму антикорупційного контролю в Україні в умовах глобалізації. Новаторським є запропонування класифікації типів антикорупційної риторики як дієвого інструменту конкурентної переваги у виборчому процесі та базового інструменту системи антикорупційного контролю. На основі аналізу та систематизації окремих кейсів політичної діяльності під час електорального циклу виокремлено три види антикорупційної риторики: конструктивну, яка полягає у ініціюванні заходів мінімізації корупції, зокрема шляхом пропозиції

відповідних рішень; емоційну, що базується на дискредитації політичних опонентів шляхом представлення виборцям фактів корупції за їх участю; змішаний тип, який об'єднує властивості двох попередніх.

Сильними сторонами роботи є емпіричне дослідження щодо антикорупційного контролю, а також відповідні рекомендації щодо його посилення, для якого автор пропонує впровадити інститут інтерпеляції, що володіє легітимаційними властивостями та виступає своєрідною процедурою оцінки дій уряду або окремої посадової особи, та розширити відповідні можливості для парламентської опозиції, зокрема гарантувати їй представникам право претендувати на головування в комітеті з протидії корупції, висувати своїх представників на посади віце-спікерів парламенту, висувати кандидатури до складу контролюючих органів тощо.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Наукова значущість представленої Д. І. Антонюком дисертації визначається поглибленням концептуального та методологічного базису аналізу проблеми легітимаційних аспектів антикорупційного контролю в умовах глобалізації. Науково-практичні рекомендації щодо покращення функціонування вітчизняного механізму антикорупційного контролю, які полягають у забезпеченні самостійності антикорупційних органів; реформуванні українського антикорупційного законодавства, максимально широкому залученні громадськості до антикорупційних процесів допоможуть забезпечити поступове зростання ефективності антикорупційного контролю через створення додаткових обмежень, формування політичної довіри, легітимації та легітимності влади. Результати дисертаційного дослідження, його висновки та рекомендації можуть бути використані суб'єктами політичного процесу та інститутами громадянського суспільства для реалізації антикорупційного контролю за діяльністю інститутів влади як ефективного легітимаційного механізму в Україні.

Структура та зміст дисертації, її завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення.

Специфіка проблем, що стали об'єктом дисертації Д. І. Антонюка, зумовили її логіку та структуру. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, поділених на 14 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У *вступі* до дисертації обґрунтовано актуальність теми; розкрито ступінь дослідження проблеми; пояснюється зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження; окреслено застосовану для підготовки дослідження методологію; обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та прикладне значення; конкретизовано особистий внесок здобувача; представлено апробацію роботи, наукові публікації, структуру дослідження. У *першому розділі* «*Теоретико-методологічні засади дослідження легітимаційних аспектів контролю та політичної корупції в сучасній політичній науці*» проведено аналітичний огляд джерел, аналізується теоретико-методологічні засади дослідження антикорупційного контролю дозволяють розглядати його у двох вимірах, зокрема як частину політичної системи, що блокує прийняття нецільових рішень, та як самостійний механізм, кожен елемент якого відіграє свою роль в антикорупційному процесі. На особливу увагу заслуговує обґрунтування використання теоретичних напрацювань пояснення легітимаційних процесів, де повною мірою показано взаємозв'язок контролю з легітимністю, довірою та ефективністю. У *другому розділі* «*Політико-правові основи антикорупційного контролю як механізму легітимації влади в Україні в умовах європейської інтеграції*» на основі застосування загальноприйнятих індексів здійснено ґрунтовний аналіз стану механізмів запобігання корупції в країнах-сусідах України, які є членами Європейського Союзу, та на його основі визначаються тенденції, які провокують політичну корупцію всередині системи влади, що є актуальним в контексті євроінтеграційних процесів нашої держави та глобалізаційних процесів загалом. Оскільки легітимність нерозривно пов'язана з довірою, дисертант цілісно підходить до дослідження останньої та виокремлює два її різновиди: *загальну та спеціалізовану*. У цьому розділі автор

слушно акцентує увагу на потребі забезпечення широкої автономії для антикорупційних органів від стороннього впливу, відповідно до Конвенції ООН проти корупції 2003 р., як «каталізатора формування довіри» до державної влади в контексті євроінтеграції. У *третьому розділі «Формування системи антикорупційного контролю в процесі легітимації інститутів влади в Україні: національний, регіональний та локальний рівні»* розглянуто та визначено парламентський контроль важливою складовою цілісного механізму антикорупційного контролю та пропонує низку конструктивних рекомендацій щодо його вдосконалення і посилення ролі законодавчого органу у вітчизняній політичній системі: впровадити інститут інтерпеляції, забезпечити всебічними можливостями парламент здійснювати контроль за публічними фінансами, розширити функціональний потенціал парламентської опозиції тощо. Досліджуючи регіональний та локальний рівні Д. І. Антонюк приділено увагу факторам, що впливають на легітимність місцевої влади – визначає основних акторів механізму антикорупційного контролю й основні критерії легітимації органів влади місцевого рівня, які базуються контролі з боку громадянського суспільства. У *четвертому розділі «Легітимаційний потенціал контролю інститутів громадянського суспільства в антикорупційній діяльності в Україні»* окреслюються основні засади ефективного функціонування антикорупційних неурядових організацій на національному рівні та доречно рекомендує їм організувати свою працю базуючись на чітко розробленому плані дій, а організаціям на місцевому рівні, що не мають достатнього фінансування, – заручатися підтримкою місцевого приватного бізнесу. Зважаючи на об'єктивні обставини, що склалися в Україні автором проаналізовано державну інформаційну політику, зокрема в контексті висвітлення корупційних випадків всередині органів влади під час війни та встановлено, що вона не є ефективною у зв'язку із браком висвітлення відповідної інформації у теле- та радіоетерах. Також, на основі аналізу та систематизації окремих кейсів політичної діяльності під час електорального циклу, автор виокремлює три види антикорупційної риторики: конструктивну, що полягає у ініціюванні заходів мінімізації корупції, зокрема шляхом

пропозиції відповідних рішень; емоційну, яка базується на дискредитації політичних опонентів шляхом представлення виборцям фактів корупції за їх участю; змішану, що об'єднує властивості двох попередніх.

У дисертаційному дослідженні наявні ґрунтовні висновки до кожного розділу. Загальні *висновки* дисертації відображають чітко виконання поставлених у дисертації мети і завдань. Важливим здобутком автора є його узагальнення досліджуваної проблематики у численних додатках, які, з одного боку, деталізують досліджувану проблематику, а з іншого боку, є зручною візуалізацією багатьох аспектів проблеми, що вирішується автором у рамках проведеного дослідження. Наголошуємо, що отримані дисертантом результати можуть бути використані для подальших наукових досліджень у сфері запобігання й протидії корупції.

Відзначимо багату джерельну базу дослідження (440 позицій у Списку використаних джерел), яка вказує на всебічне опрацювання автором як нормативної бази, так і праць учених та емпіричного матеріалу, значна частина яких іноземними мовами.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Результати напрацювань Д. І. Антонюка викладені у трьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України (категорія «Б»). Додатково результати дисертаційного дослідження відображені в п'яти наукових статтях, три з яких вийшли друком в державах-членах ЄС, та апробовані на міжнародних конференціях в Україні, Польщі, Словаччині.

Опубліковані наукові праці та рукопис дисертації достатньо повно відбивають результати проведеного Д. І. Антонюком наукового дослідження. Перелік опублікованих праць за темою дисертації відбиває зміст роботи відповідно до вимог атестації кадрів вищої кваліфікації.

Зауваження та дискусійні питання дисертації.

Зауважимо, що предмет дослідження Д. І. Антонюка зумовлює низку *дискусійних положень*, що вимагають подальшого обговорення.

Попри безумовне позитивне враження від дисертаційного дослідження Д. І. Антонюка, вважаємо доцільним вказати на деякі притаманні йому дискусійні моменти.

По-перше, дисертант приділяє увагу політичній корупції та зазначає, що вона є деструктивним елементом для конституційної демократії (С.83), проте потребує уточнення авторський підхід щодо сутності даного феномену та його вимірювання.

По-друге, у підрозділі 3.2 запропоновано модель механізму антикорупційного контролю, однак, вона не має додаткових розгалужень та подається як ланцюговий процес, де кожен його учасник поступово у нього включається. На нашу думку, вона не відображає подібні процеси в усіх регіонах України, оскільки відображає тільки один із варіантів антикорупційного контролю, дія якого свого часу спостерігалася в Чернівецькій області, тому її можна вважати моделлю для певного періоду часу для регіону Буковини.

По-третє, у підрозділі 3.3 у таблиці «Основні критерії легітимації органів місцевого самоврядування» вбачається доцільним додаткове роз'яснення та обґрунтування щодо факторів їх поділу на зовнішні та внутрішні.

По-четверте, на нашу думку, у підрозділі 3.4 доцільно було б розмістити показники ефективності виконання своїх обов'язків народних депутатів мажоритарної системи з Буковини на одному рисунку та детальніше конкретизувати їх в порівнянні.

Загальний висновок.

Проте зазначені зауваження та рекомендації не применшують роль і значення дисертації для політичної науки в Україні, яка формує позитивне враження своєю глибиною дослідження проблематики, алгоритмом викладу матеріалу та логікою його обґрунтування.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Д. І. Антонюка мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Це

обумовлене великою кількістю проаналізованих здобувачем наукових праць, апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях, а також використанням сучасних загальнонаукових і конкретно-наукових методів дослідження.

Вважаємо, що представлена до захисту дисертація Д. І. Антонока «Легітимаційні аспекти антикорупційного контролю в Україні в умовах глобалізації» є самостійним і оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення, отримані автором нові науково обґрунтовані політологічні результати.

Дисертаційна робота Д. І. Антонока «Легітимаційні аспекти антикорупційного контролю в Україні в умовах глобалізації» відповідає галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 052 Політологія та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), та п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а Антоноук Дмитро Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Офіційний опонент –
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Ірина МИЛОСЕРДНА

Особистий підпис	<i>Ірина Милосердна</i>
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів ОНУ імені І.І. Мечникова	<i>Андрій Голєнков</i>
Андрій ГОЛЕНКОВ	
" 03 " 11 20 23 р.	